

Corsendonk[®] bier

ZALIG GENIETEN

Distr.: N.V. Brouwerij Corsendonk 2360 Oud-Turnhout Tel. 014/ 41.39.72

Corsendonca

Kantoor van afgifte: Oud-Turnhout
Trimestrieel tijdschrift

v.u. H.Miguet
Sprinkhaanweg 4
2360 Oud-Turnhout

7 de jaargang 1990
nr.4 december

VOOR AL UW FEESTEN

ALTA RIPPA

**Engelstraat 6 2360 Oud-Turnhout
Tel. 014/ 67.12.71**

VERZEKERINGSKANTOOR

JAN AERTS

ALLE VERZEKERINGEN

**St.-Antoniusstraat 20 2360 Oud-Turnhout
Tel. 014/ 42.30.92**

WOORDJE van de VOORZITTER.

Dit is alweer het laatste nummer van deze jaargang, reeds de zevende van Corsendonca-Info. Tevens maakten we met 1990 ons eerste decennium als Heemkundekring Corsendonca vol. We hebben dit 10-jarig bestaan niet met grote festiviteiten en luister willen vieren. Zoals vroeger reeds gezegd trachten we op een realistische manier de ingeslagen weg van heemkundewerking in ons dorp verder te bewandelen. Wij hopen dat onze lezers in het jubileumnummer (1990, nr. 3) een duidelijk overzicht kregen van 10 jaar werking.

Het feit dat we ieder jaar meer vragen naar informatie krijgen, bewijst dat de heemkundekring leeft. Eveneens een belangrijk teken van levendig aanwezig zijn temidden van onze bevolkingsgemeenschap krijgt Corsendonca van het veelvuldig aanbod van voorwerpen voor ons museum en archief. Spijtig genoeg moeten wij dit tegenwoordig al te vaak afwijzen. Het ontbreekt ons aan de materiële mogelijkheden om meer op te slaan of tentoon te stellen. Hier wachten we nog op een positieve stap van het gemeentebestuur. Onze beleidsmensen zouden de heemkundekring meer daadwerkelijk moeten helpen bij de uitbouw van de infrastructuur en museum die ten dienste staan van de ganse gemeenschap. De volgende zet is aan hen.

Door het voeren van weinig publiciteit kregen we in het voorbije seizoen een matig bezoekersaantal in het museum. Nochtans was het op zondag 7 oktober (kermisvrijdag) toch weer een ware overrompeling op de zolder van het gemeentehuis; nl. 200 bezoekers tussen 14 en 17 uur! Er bestaat dus wel degelijk interesse bij de mensen.

Ons tijdschrift "Corsendonca Info" verscheen in 1990 weer in vier rijkgevlude nummers, met een hele brok heemkundige en historische informatie over Oud-Turnhout. Buiten de wil van de redactie verscheen het nummer 3 vrij laat. Maar ook hier blijven we de inspanningen verder zetten om zowel inhoud, als vormgeving, als stiptheid tot in de puntjes te verzorgen.

Intussen zijn een aantal mensen reeds enkele maanden aan 't werken aan een volgende grote publikatie. Het wordt een overzicht van gebeurtenissen in onze gemeente in de jaren tachtig, aan de hand van persartikelen. Wij hopen de hoogtepunten van het verenigingsleven, kerkelijk leven, politieke leven, jubilea, vieringen, belangrijke personen,... uit de jaren tachtig voor jullie samen te brengen in een boek. De publikatie voorzien we -zonder tegenslagen- in het voorjaar 1991. Meer daarover op een latere datum.

In dit nummer vindt u ook een overschrijvingsformulier. Graag ontvingen we hiermee zo vlug mogelijk de hernieuwing van uw lidgeld voor 1991.

De stijgende kosten hebben ons op de vorige algemene ledenvergadering laten beslissen om het lidgeld te verhogen tot 200 BEF. We hopen dat onze trouwe leden begrip hebben voor deze kleine aanpassing van hun bijdrage.

Intussen wensen we aan al onze leden voor 1991 het allerbeste toe.

Hugo Miguet
Voorzitter

De gemeentelijke jongensschool 1924-1976.

Dit artikel volgt een kleine kwarteeuw de geschiedenis van de gemeentelijke jongensschool te Oosthoven. Ons verhaal begint in 1924 en eindigt in 1946. Deze periode werd gekozen omwille van het beschikbare bronnenmateriaal. De geschreven bronnen gaan slechts terug tot 1924 en vanaf 1946 is hun informatie eerder beperkt(1). Er werd nochtans veel vroeger onderwijs verstrekt te Oosthoven. Het gebouw van de meisjesschool dateert van 1889. In 1709 vroeg Broeder Jan Driessen aan de gemeente Turnhout een jaarlijkse toelage voor zijn onderwijsactiviteiten. Op dat moment was hij reeds 18 jaar in de weer om de kinderen van Oosthoven, Schuurhoven en Brooseinde te leren lezen en schrijven. Ook later nog worden op de Kluis lessen gegeven(2).

De eerste onderwijzer in de Oosthovense jongensschool was meester Van Leemput. In 1924 geeft hij geen les meer.

1. De leerlingen.

In 1924-25 telt de jongensschool al 96 leerlingen, verdeeld over vier graden. In 1934-35 zijn er 149 leerlingen. Tot 1940 blijft het aantal min of meer stabiel om dan te dalen tot 114 leerlingen in 1948. Daarna herstelt de schoolbevolking zich enigszins (114 leerlingen in 1953), maar het niveau van 1934 wordt niet meer bereikt. De school profiteert niet mee van de na-oorlogse "baby-boom". Integendeel: vanaf 1956 is er een lichte daling die zich vooral in 1960 doorzet. Daarna blijft het niveau ongeveer gelijk tot het begin van de jaren '70, maar vanaf 1971 zet zich een daling in van het leerlingenaantal en deze resulteert uiteindelijk in een fusie van de gemeentelijke jongensschool van Oosthoven met die van het Centrum van Oud-Turnhout.

De oorzaak van deze na-oorlogse ontwikkeling is wellicht te vinden bij de concurrentie van de andere scholen. Vanaf 1945 komt de vermelding dat een leerling de school verlaat om naar het sekundair onderwijs te gaan steeds vaker voor. Zij gaan dan naar Sint-Viktor of naar een technische school (1° maal in 1953) of ze trekken naar Hamont (1° maal in 1960) of Hechtel (1° maal

in 1960) en vanaf 1960 naar het Sint-Pietersinstituut in Turnhout.

Vermoedelijk zagen een aantal ouders de gemeentelijke school niet als de beste voorbereiding op het sekundair onderwijs en stuurden ze hun kinderen reeds vroeger naar een van de andere scholen.

Vooraf het zo dichtbij gelegen Sint-Pietersinstituut zorgde wellicht voor ernstige concurrentie.

Een enkele keer verlaten leerlingen de school om een totaal andere reden: in 1954 trekt de familie van Louis en Jozef Verellen naar Canada en uiteraard gaan de kinderen mee; in 1956 gaan ook Jozef en Carolus Michiels met hun familie naar Canada.

2. De Onderwijzers.

Van 1924 tot 1976 kent de school een 5-tal hoofdonderwijzers, eventuele vervangers niet meegeteld. Achtereenvolgens zijn dat:

1924-25: Emiel Adriaensen (waarnemend)

1927-28 tot 1956-57: Frans de Proost

1957-58 tot 1964-65: Jan Van den Akkerveken

1965-66 tot 1974-75: Marcel Laenen

1974-75 tot 1975-76: Jos Raeymaekers.

De onderwijzers (onderwijzeressen) wisselen sneller. In 1924 zijn er drie leerkrachten: Emiel Adriaensen, Constance Dierckx en Julia Van Laer.

In 1927 zijn twee van hen reeds vervangen. Dan is er Frans Proost, die blijft tot 1956-57, Louisa Prinsen en Julia Van Laer. In 1929 komt Jan Van den Akkerveken in de plaats van Louisa Prinsen die op 23-jarige leeftijd naar het klooster gaat. Hij blijft op de school tot 1964-65. Bovendien komt er een klas bij. Daar geeft Florent Jonckers les. In 1934 gaat ook Julia Van Laer naar het klooster-zij is 21-en wordt vervangen door Albert Laenen. Deze wordt in 1937 overgeplaatst naar het Centrum. Het jaar voordien was Florent Jonckers schoolhoofd in Schoonbroek geworden en voorlopig vervangen door Thomas Lamers die maar één jaar blijft. In 1937 komen er dus 2 nieuwe leerkrachten: Marcel Laenen en Philomena Clijmans. Zij blijven beiden tenminste tot 1965.

In 1937 wordt er nog een vijfde klas bijgevormd. Daar geeft Huberta Hannes les tot zij in 1940 overgeplaatst wordt naar het Centrum. Zij wordt vervangen door Constance Leppens. In 1942 valt de vijfde klas en moet Juffrouw Leppens naar Schoonbroek. Na 1965 is de opvolging van de onderwijzers niet duidelijk vermeld. In 1965 zijn er vier leerkrachten: Philomena Clijmans, Jozef Verwimp, Karel Smets en Marcel Laenen. De onderwijzers (vooral de hoofdonderwijzer) geven in de school ook landbouwlessen 's avonds (vanaf 1925). Bovendien houden zij vanaf 1928 de "boekertij"

(bibliotheek) open.

Voor de periode 1939-1953 bevatten de bronnen summie gegevens over de lonen van de leerkrachten. De lonen liggen vrij dicht bij elkaar, met uitzondering van de wedde van het schoolhoofd, (die 15.000 à 30.000 BEF per jaar hoger ligt). Opvallend is de sterke stijging van de wedde tussen 1943 en 1951. Het loon verviervoudigt! Voor 1943 en na 1951 is de stijging veel geleidelijker.

De leervakken en lestijden (situatie tot 1946).

Elk jaar krijgen de leerlingen ongeveer 400 halve dagen les. (Nu is dat tussen de 300 en 360 halve dagen). De inspectie controleerde dit grondig en op school worden lijsten met de halve dagen les bijgehouden. Op 25 juni 1940 herinnert inspecteur Van Hemeldonck in een brief eraan dat de grote vakantie pas mag aanvangen ca. 400 halve dagen na het begin van het schooljaar. Daarbij wijst hij er op dat sluiting wegens heikracht niet in aanmerking genomen wordt. Wel is er eventueel verlof voorzien voor leerlingen die thuis moeten helpen hooien, oogsten of aardappelen rooien, maar dit geldt enkel voor kinderen uit landbouwers gezinnen. Er is ook vakantie van Kerstmis tot 2 of 3 januari en van Witte Donderdag tot Beloken Pasen.

De leerlingen krijgen elke dag les van 9.00 tot 12.00 en van 14.00 tot 16.00. Er is een pauze voorzien van 10.45 tot 11.00 en van 14.45 tot 15.00. Op donderdag en zaterdag zijn de kinderen van 9.00 tot 11.30 op school.

Op 26 juni 1940 dringt inspecteur Van Hemeldonck er op aan dat de leerkrachten tenminste 15 minuten voor de aanvang van de lessen op school aanwezig zijn.

Naast de verplichte vakken (rekenen e.d.) krijgen de leerlingen vanaf 1924 en tenminste tot 1946 anti-alkoholisch onderwijs, natuurwetenschappen en vormleer. Vanaf 1927 worden ook grondwettelijk recht en boekhouden vermeld. In de vierde graad worden vakken van landbouwstrekking gegeven. Dat niet alle scholen elk verplicht vak noodzakelijk achten, blijkt uit de brief van inspecteur Van Hemeldonck d.d. 14 januari 1935 waarin hij erop wijst dat turnen een verplicht vak is, en dat de leerlingen vanaf de tweede graad elke week een opstel moeten maken.

Soms wordt van hogerhand gevraagd speciale lessen in te lassen. Op 1 oktober 1931 wordt in een ministerieel rondschrift de inrichting van een anti-alkoholdag verplicht gesteld. Tussen 1931 en 1935 vragen kantonale inspecteurs in een niet gedateerde brief dat er aandacht besteed zou worden aan de dierenbescherming naar aanleiding van de verjaardag van het overlijden van Sint-Franciscus op 4 oktober. In 1935 wordt gevraagd aandacht te

besteden aan de Rode Kruis week in verband met voedingshygiëne, die plaats heeft van 7 tot 14 april. In maart 1949 vraagt de Minister van Openbaar Onderwijs dat het sparen op school zou aangemoedigd worden, en in november van dat jaar vraagt dezelfde minister dat de scholen het overlijden van Leopold II -40 jaar voordien- zouden herdenken, liefst met de nodige verheerlijking van zijn werk.

In 1948 wordt een lijst opgemaakt van de handboeken die voor geschiedenis gebruikt worden: In de 2° graad is dat "Ons landje vroeger en nu" (in 1947 uitgegeven bij Van In); in de derde graad "De geschiedenis van België door kaart en beeld" (Procuere 1947) en in de vierde graad "Ons geschiedenisboek" (Van In 1948).

De leerlingen maken ook bijna jaarlijks een studie-uitstap. Reeds in 1924 was dit het geval. Waarheen is niet duidelijk. Van 1927 tot 1932 nemen de leerlingen een kijkje bij de heide-ontginningen van de Boerenbond in 't Kijkverdriet en bij enkele modelstallen. In 1927 en 1928 bestuderen ze bovendien de werkzaamheden op het veld.

Op 21 februari 1933 wijst de hoofdinspecteur de school erop dat de wandelingen vooraf gemeld moeten worden. In 1936 bezoekt men nog een modelhoeve, maar daarna trekken de leerlingen iets verder: in 1937 naar Luik, de afdamming van de Gileppe, Coe en Remourchamps, en in 1938 naar Dinant, Namen en Marche-les-Dames en in 1939 naar Diksmuide.

Tijdens de oorlog worden geen schooluitstappen gemeld en dit blijft zo tot in 1966. Daarna gaat elke graad afzonderlijk op schoolreis. Tot 1972 gaat de eerste graad doorgaans naar Antwerpen. Voor de overige klassen wordt elk jaar een andere uitstap georganiseerd, ondermeer naar Gent-Brugge-Zeebrugge-Vlissingen (1966), een tocht door Limburg tot de Voerstreek (1967) naar Zaventem-Waterloo-Brussel (1968), naar Antwerpen, naar Dinant (1972)...

In 1973 wordt voor alle klassen samen met de meisjesschool en de scholen van het Centrum een uitstap naar de Ardennen georganiseerd. In 1975 trekt de school samen met de meisjesschool naar de Efteling. In 1976 gaat alleen de derde graad op uitstap naar het landbouwsalon te Brussel, gevolgd door een bezoek aan Overijse en Leuven.

4. Gebouwen en materialen.

De gemeentelijke jongensschool was gevestigd op de hoek van Heideinde en Schuurhoven, waar nu de Heischuur staat. Hoeveel lokalen er aanvankelijk waren, is niet duidelijk. Wel staat het vast dat er in 1929 tenminste twee oude klassen zijn en er worden dat jaar twee nieuwe lokalen gebouwd. Mogelijk is één van de lokalen bestemd voor de bibliotheek die vanaf 1928 wordt

ingericht. Het tweede nieuwe lokaal is wellicht bedoeld voor het geneeskundig toezicht.

Op 8 november 1929 waarschuwt het schoolhoofd de burgemeester en schepenen dat de zoldering van de oude lokalen dreigt in te vallen. Deze lokalen worden prompt hersteld. In dezelfde maand meldt het schoolhoofd de diefstal van kolen. Hij verzoekt de burgemeester en schepenen er bij de aannemer op aan te dringen de berging van een slot te voorzien, zoniet blijft de koolvoorraad voor iedereen toegankelijk. In 1930 worden twee nieuwe klassen bijgebouwd en wordt het afdak, het lokaal voor medisch toezicht en het "kolenkot" hersteld. Na afloop van de oorlog zijn opnieuw herstellingen nodig. De lokalen hebben de bezetting immers niet zonder schade doorstaan.

Om de lokalen zuiver te houden worden de gangen dagelijks geveegd. Op donderdag wordt de hele school onder handen genomen en drie maal per jaar wordt er geschrobd.

Hoewel didaktische wandplaten reeds in 1930 in aanbesteding zijn, wordt tot 1946 gemeld dat (bijna) alles ontbreekt. Blijkbaar worden ook beschadigde materialen niet onmiddellijk hersteld of vervangen. Tegenover de beschadiging van de barometer (1935), de wereldbol (1942) en een Onze Lieve Vrouwebeeld staat geen nieuwe aankoop. Wel worden er regelmatig banken aangekocht en in 1946 wordt heel wat beschadigd materiaal hersteld. Pas in 1962 wordt er een projektietoestel voor vaste projectie aangekocht.

5. Bibliotheek.

Vanaf 1928 is er aan de school ook een bibliotheek verbonden. Deze is tegelijk ook "openbare bibliotheek" en wordt door de onderwijzers opgehouden. In 1932 bezit de bibliotheek ongeveer 1.500 boeken. Dit aantal stijgt tot 3.675 boeken in 1946. In 1930 worden er ongeveer 2.000 uitleningen verricht. In 1941 zijn er dat 6.500, maar daarna loopt het aantal uitleningen sterk terug tot 4.650 in 1942 en 3.200 in 1946, wellicht omwille van de oorlog.

6. Aandacht voor hygiëne en gezondheid.

De school beschikt niet over een dienst van toezicht in hyginisch opzicht en vanaf 1945 heeft er één maal per jaar een geneeskundig onderzoek plaats. Vanaf 1935 bezit de school een verbandkist, maar in 1943 is deze leeg, en dat blijft zo. Wel is er een weegschaal. Tenminste drie maal wordt de school gesloten omwille van ziekte; in 1935 gedurende vijf dagen omwille van griep; in 1939 gedurende acht dagen ook omwille van griep; en in 1945 van 19 juli tot 23 september omwille van kinderverlamming.

7. Oorlogsomstandigheden.

Uiteraard wordt ook de Oosthovensse jongensschool getroffen door de oorlog. Vooreerst worden twee onderwijzers -Jan Van den Akkerveken en Marcel Laenen- opgeroepen voor krijgsdienst. Jan Meynendonckx en Maria Willemsen, vervangen hen.

Schoolgerief en kolen worden gerantsoeneerd:

- 1942-43: tot en met september : 1.000 kg kolen
december : 1.500 kg kolen
maart : 1.800 kg kolen
juni : 1.300 kg kolen
- 1943-44: tot en met september : 1.200 kg kolen
december : 1.750 kg kolen
maart : 1.850 kg kolen
juni : 1.400 kg kolen

In 1943 op 24 december eist het Duits bezettingsleger de klassen op. Er wordt een noodlokaal gevonden bij Frans Verhulst, een landbouwer in de Heerestraat. Daar geven Philomena Clijmans en Marcel Laenen les vanaf 18 januari 1944 met halfdagstelsel. Van 18 januari 1944 tot 13 maart 1944 geven Jan Van den Akkerveken en Frans De Proost les in de herberg van de weduwe Meerts, bij de kerk. Daarna weigert de eigenares de zaal omdat ze niet tevreden is met de 7.50 BEF huur per dag en de klas wordt ondergebracht bij de weduwe Panis (Elisa Faes) in de Polderstraat nummer 71.

Na de bezetting blijken zowel de gebouwen als materiaal nogal wat geleden te hebben en zijn tal van herstellingen noodzakelijk.

8. Het einde van de school.

Het leerlingenaantal begint vanaf 1956 stilaan te dalen, krijgt een fikse deuk in 1960 en daalt verder vanaf 1971. Noch de inspanningen van de ouders, noch die van de school houden deze trend tegen. In september 1974 nodigt het oudercomité de ouders uit op een vergadering die plaats heeft op 17 september 1974. Doel: de daling van de schoolbevolking tegengaan. Op dat moment is de vierde graad reeds overgebracht naar het Centrum. Op 1 september 1975 zijn er onderhandelingen over een mogelijke fusie met het Centrum. Op 25 september valt de beslissing van het gemeentebestuur. De scholen van Oosthoven en het Centrum worden bijeengebracht in een fusie. Het schoolhoofd wordt meester Louis Leppens.

Na 1975 krijgen de gebouwen van de vroegere jongensschool een ander kleedje en een andere bestemming. Maar nog steeds blijft de bibliotheek er centraal aanwezig.

Voetnoten.

(1) Alle informatie is gebaseerd op drie bronnen: een map met brieven, voornamelijk circulaire; een schrift waarin -blijkbaar zonder regelmaat- allerlei werd genoteerd, ondermeer afschriften van brieven, gegevens in verband met personeel, lijsten van halve dagen...; een map met gegevens over de schoolbevolking, het materiaal en de gebouwen. Deze bronnen berusten in het archief van de gemeente Oud-Turnhout. Om het artikel niet onnodig lang te maken wordt er verder naar deze bronnen niet meer verwezen.

(2) CEYSSENS, P.J., Het onderwijs in Turnhout voor 1830, Turnhout, 1934, p. 115-116.

Hilde SELS

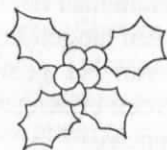
Corsendonca Literair.

Dat Corsendonca ook aandacht schenkt aan de literatuur, werd reeds bewezen door de publikatie "Moet ge horen!" van de Oud-Turnhoutse auteur Leo Op de Beeck, in samenwerking met uitgeverij Heibrand uit Turnhout.

Het is de grote verdienste geweest van Leo's zoon, Guido Op de Beeck, om al het minder bekende werk van zijn vader op te sporen. Inderdaad, Leo Op de Beeck heeft nog heel wat verhalen en verhaaltjes geschreven die in kranten en tijdschriften zijn verschenen.

Het ligt in de bedoeling van Corsendonca om al deze verhalen terug de nodige aandacht te geven die zij verdienen. Voor de vele mensen die onze Oud-Turnhoutse auteur een warm hart toedragen, breekt, dankzij Corsendonca, een gouden tijd aan.

De redactie besloot om met een kerstverhaal te beginnen. De tijd van het jaar deed ons dit besluiten. Hier volgt nu de tekst die ook de lezers van "Gazet van Antwerpen" in hun kersteditie van 1965 konden terugvinden:

Van toen er op aarde nog vrede was

Wij waren nog kleine jongens toen en het was oorlog geworden. Wij wisten niet waarom. Misschien zo maar. In ons dorp, dat ver van de grote weg lag, was daarmee niet veel anders geworden. We liepen met de jongens mee tot waar de grote weg was naar de stad toe, om de soldaten te zien voorbijtrekken. Eerst de onze, later de vreemde soldaten. En gedurende enkele dagen konden wij de kannonnen horen, steeds verder weg. Dat was alles geweest.

Maar elders duurde de oorlog voort. En er zou niet zo spoedig een eind aan komen, hoorden wij van de grote mensen. Het was nog zomer toen de oorlog begon. Een tweede zomer ging intussen voorbij, het was allang weer winter en kerstavond geworden. Het zou geen schone kerstavond zijn. Er was veel wind, het regende en het was koud.

Het was nog niet lang donker toen hij bij ons binnen kwam. Die Rus. Onze Rus, want zo zijn wij hem steeds blijven noemen. Hij was te Beverlo het gevangenenkamp ontvlucht en wilde de grens over naar Holland. Daar was het geen oorlog toen.

Die dagen waren er nog Russen gekomen. Zij kwamen 's avonds. Zij gingen aankloppen bij de mensen om wat eten te krijgen en de weg naar de grens te vragen.

Onze Rus deed het ook zo. Hij klopte op het venster aan de achterkant van ons huis. Wij zagen zijn aangezicht door de ruit. Wij zaten stijf van de grote schrik.

Vader zat in de leunstoel bij de kachel, zoals hij elke avond deed, met zijn ogen toe. Hij hoorde dat kloppen niet. Moeder stiet hem wakker.

"Gauw de achterdeur op slot... Die man mag hier niet binnen... God weet wie hij is..."

Vader zag hem toen ook. Maar hij was niet bang zoals moeder. Vader was nooit bang.

"Maar spoed u dan toch!"

Vader slofte toen op zijn dooie gemakken naar buiten. Wij hoorden hem iets vragen en hij kwam terug. Hij bracht onze Rus mee.

Het was een lange, erg magere man en hij zag er moe en hongerig uit. Schuw keek hij naar moeder en naar ons. Wij schoven van de tafel weg en naar het verste hoekje van de kamer.

Vader gaf hem een stoel en zei aan moeder dat zij die sukkelaar een boterham en een kop koffie moest geven. Hij zei ook dat het weer een van die Russen was.

Het was toen juist een week geleden dat er bij Heinke, onze buurman, ook zo'n Rus was aangekomen. Wij hadden hem gezien. Hij was kleiner en ook jonger dan de onze, Heinke bracht hem 's nachts weg tot dicht bij de grens. De andere dag kwamen twee soldaten met een kar door het dorp gereden. Zij hielden stil bij de herberg. Er lag iets op de kar, verborgen onder een lap zeil. Terwijl de soldaten binnen een glas bier dronken durfde een van de jongens onder het zeil te kijken. En daar lag die Rus van Heinke. Hij was niet genoeg voorzichtig geweest toen hij onder de versperringsdraden kroop. Daar stond een zeer sterke stroom op. De man werd doodgebliksemd. Zijn handen waren zwart gebrand. Wij liepen het aan Heinke vertellen. En Heinke was toen zo boos dat hij vloekte.

En later op de dag had Heinke er om geschreid.

Wij hadden toen ook een Rus. Hij kreeg van moeder een boterham en een kop koffie. Hij kauwde traag en moeilijk als had hij het eten verleerd. Zijn ene been over het andere en met de elleboog op zijn knie, zo zat hij daar, te eten en stom te kijken maar. Zijn schoenen hadden geen veters meer en wij konden zien dat de man geen sokken droeg.

Er werd in tussen geen woord gesproken. De Rus at de boterham en dronk van de koffie. En wij keken naar hem.

Tot Bertje, ons jongste broertje, de stilte brak. Hij ging bij de vreemde man staan, met zijn handjes op zijn rug en zijn dik buikje vooruitgestoken. En toen zei de dreumes al wat hij nog maar zeggen kon:

"Da-da!..."

En daarbij lachte hij de man op zijn vriendelijkst toe.

Onze Rus zat daar met nog een stuk brood in zijn hand en een brok in zijn keel. Hij keek ons broertje aan en plots zagen wij een traan in 't hoekje van elk van zijn ogen. Toen legde hij dat stukje brood op de tafel, zocht wat in zijn binnenzak van zijn jas en liet ons Bertje een kleine foto zien. Wij gingen er allemaal naar kijken. Daar stonden vier mensen op. Een man, dat was onze Rus zelf, een vrouw en twee kinderen, een jongen en een meisje. Dat jongetje was net zo'n ventje als ons Bertje. Ze leken zelfs wat op elkander. En op die foto was onze Rus een flinke man. De vrouw was zeer knap en de kinderen waren echt lief. En die vreemde klederdracht ging hen echt goed.

"Dat ziet er deftig volk uit," zei vader.

Moeder vond dat ook. En zij sloeg haar handen ineem en zuchtte:

"Die kindertjes, och arme..., Wie weet zien zij hun vader ooit nog weer!"

En zij nam het brood en sneed toen wel een half dozijn boterhammen. Zij dacht er niet aan dat het oorlog was en wij zelf dikwijls niet genoeg brood

hadden. Al die boterhammen legde zij voor de Rus neer. Even keken zijn ogen dankbaar naar haar op. Hij at weer, traag en moeilijk.

Moeder kwam nog eens naar het portretje kijken en zij zuchtte weer: "Het had ook met ons kunnen gebeuren."

En toen weende moeder. Dat hadden wij van haar nog nooit gezien.

Lang duurde het echter niet. Zij werd plots erg bedrijvig. Ze fezelde wat met vader en ging toen aan 't zoeken in de linnen kast. Achter de rug van onze Rus toonde zij eerst een hemd, dan een paar sokken. Vader knikte eens. Het was goed. Ze mocht hem dat geven.

Moeder legde het voor hem neer. De man keek verrast op, betastte het hemd en de sokken als waren het dingen die hij nooit had gezien.

"Voor u, ja!" moedigde moeder hem aan.

Hij mompelde een paar vreemde woorden en peuterde zijn schoenen uit. Haastig trok hij toen de sokken aan, als was hij verlegen om zijn zwarte voeten. Hij deed zijn jas uit en stond daar met het bovenlijf naakt. Toen zagen wij iets wreeds. Dwars over zijn borst heen, als een doorschijnende hoos op de huid geplakt, lijnde bruin-rood het spoor van een bajonetstoot. Hij wees er naar, ging zo met zijn vinger over de gehele lengte van het gruwelijk litteken. Moeder wilde dat niet langer zien. Met een gebaar maakte zij het de man duidelijk dat hij zich kleden moest. Hij deed het, grommend van genoeg om de deugd van dat goede, verse hemd. Hij leek er plots helemaal door opgemonterd. Hij lachte en toen gaf hij ons allemaal een hand.

Onze Rus ging weg. Bij de deur keerde hij zich om en vroeg: "Holland?"

Och-ja, hoe zou die man ooit tot bij de grens geraken... Het was een dik uur ver en altijd door de bossen. Onbekenden liepen er zelfs bij klare dag verloren. En toen was het een donkere avond met veel wind en regen.

Vader stond een poos achter zijn oor te krabben en moeder aan te kijken.

"Ik kon hem misschien..."

"Doe het," zei moeder, "maar kijk goed uit uw ogen."

Vader nam zijn jekker, zijn pet en zijn stok. Hij ging mee met onze Rus. Toen bleef het lang stil in ons huis.

Wij hoorden het nare geweld van de wind en het nijdig kletteren van de regen. En vader was weg in de donkere avond, door het woeste weer. Vader was een held. Dat beseften wij toen en wij waren er blij om. Maar toch hadden wij grote schrik. Want het was erg gevaarlijk wat vader deed. Moesten zij gevat worden, vader en onze Rus, dan zou hij nooit weer thuis komen. Met Peer-de-Stroper was dat geberud. Die bracht veel mensen over de grens, Russen en andere. Peer was daar de juiste man voor. Maar eens kwam hij niet terug en

nooit hoorde men nog van hem.

“Moe, kijk... het portret!”

Zusje Mimi riep dat en ze wees naar de tafel. Daar lag dat portretje nog. Onze Rus liet het daar achter.

Wat moesten wij nu doen? De mannen nalopen. Niemand van ons durfde dat, wij waren nog zo klein toen. En ze waren zeker al ver weg.

Moeder nam het portretje, bekeek het nog eens en legde het weg in een lade van de kast. Weer zagen wij tranen in haar ogen en wij hoorden haar zeggen:

“Wat de mensen elkander toch kunnen aandoen... en dat nog wel als het Kerstnacht gaat worden.”

Toen vroeg Mimi:

“Mocke, mogen de kaarsjes aan?”

Dat mocht van moeder. Wij hadden een Kerstboom. Een zonder geschenken, want het was oorlog. Zelfs de kleine, heel kleine kaarsjes waren weelde toen. Wij staken ze aan, mijn oudere broer en ik boven in de boom, Mimi een paar die lager stonden, en voor Bertje lieten wij er eentje op de onderste tak.

“Moeder, onze Rus komt er wel, omdat... omdat...”

“Waarom jongen?”

“Wel...” en ik riep het bijna, “omdat het Kerstnacht wordt!”

“Ja...,” zegde moeder en ze scheen even te dromen. “Ja, dat zou wel eens waar kunnen zijn. Wij zullen er samen voor bidden.”

Dat deden wij toen. En het duurde lang. Bertje viel er bij in slaap op moeders schoot. De kaarsjes raakten opgebrand, het een na het ander. Het waren maar oorlogskaarsjes, erg klein en ze gaven veel rook.

Toen kwam vader thuis. Hij was moe en nat, tot aan de knieën beslijkt. Hij had onze Rus achter gelaten in een bosje dicht bij de grens. Als het dag werd, kon hij vanuit zijn schuilplaats de draadversperring zien. In een schuur langs de weg hadden ze een paar stukken droog hout meegenomen. Daarmee moet onze Rus de draad omhoog duwen en er dan onderdoor kruipen.

Het hout mocht niet nat worden, daarom had hij het onder zijn jas gestoken.

Vader had het goed gedaan en wij waren er gerust in: hij zou er wel komen, onze Rus.

Moeder kon het echter niet laten te zeggen, we werden er een beetje boos om: “Als ze hem morgen maar niet terugbrengen, zoals die van Heinke.”

Ze brachten hem terug. Dezelfde soldaten met dezelfde kar, die andere morgen, toen wij, mijn broer en ik, uit de kerk kwamen. Wij stonden met de

makkers op het pleintje. Wij hadden er het hoge woord. Wij hadden immers ook een Rus gehad. Hij had van moeder een hemd en een paar sokken gekregen. Hij had bij ons gegeten, zeven boterhammen nog wel! En vader bracht hem weg. Ja, vader had gedurfd. En wij hadden thuis ook een portret van onze Rus. En...

Toen waren zij daar weer, de soldaten met hun kar. Zij hielden stil bij de herberg. Wij wisten dadelijk wat er gebeurd was. Wij wisten het, maar durfden het niet te zeggen. Onze Rus...

Wij slenterden tot bij de kar. Wij draaiden er wat omheen. En mijn broer lichtte een tip van het zeil op. Hij was het, die Rus van ons. Hij lag onder het zeil, stijf en stil. Zijn gelaat was zwart en ook zijn handen.

Toen kwamen de soldaten en zij joegen ons weg. Wij liepen naar huis en hielden daar het wrede nieuws:

“Onze Rus... ze hebben hem ook... hij ligt op de kar!”

Ze kwamen allemaal buiten. Aan het eind van de straat zagen ze nog de soldaten met de kar.

Onze arme Rus... Moeder schreide om hem. Moeder schreide bijna de hele dag toen. Vader stond stil te praten met Heinke. Allebei keken ze erg boos en Heinke zei weer lelijke, heel lelijke woorden.

Het werd helemaal geen schone Kerstdag toen. Want het waaide weer hard, het regende en het was koud. En het was oorlog en de mensen waren zo wreed voor elkander.

...Dat portretje heeft moeder goed bewaard, in haar kerkboek. En elke avond werd er bij ons een Onze Vader en een Weesgegroet gebeden voor hem, voor onze Rus.

Zoals wij dat deden voor de doden van onze familie.

Leo Op de Beeck

DE GEMEENTERAAD 100 JAAR GELEDEN

Tijdens de zitting van **13 augustus 1890** werd door de gemeenteraadsleden het aantal leerlingen bepaald dat van kosteloos onderwijs kon genieten. Rekening houdend met allerlei bepalingen, zoals welstand van de ouders, leeftijd van de kinderen kwamen de raadsleden uiteindelijk uit op 173 kinderen die van kosteloos onderwijs konden genieten. Zij dienden dan wel ofwel naar de gemeenteschool van het Centrum, of naar de aangenomen scholen van Centrum, Oosthoven of Schoonbroek te gaan. Naast de toelage van 40 BEF die werd toegekend door het zgn. "Armenbestuur", wordt er 1.100 BEF door de gemeente bijgepast.

Tijdens de zitting van **17 september 1890** worden zonder verdere toelichting de begrotingen van het "Bestuur der Godshuizen", het "Bestuur van Weldadigheid" en de gemeente goedgekeurd.

Tevens keuren de gemeenteraadsleden enkele toelagen goed. Zo wordt gedurende twee jaar een "aanmoedigingspremie" van 40 BEF verleend aan de veearts van de afdeling Turnhout. De aangenomen scholen van Centrum, Schoonbroek en Oosthoven kunnen rekenen op een toelage van 5.700 BEF.

De raadszitting van **11 oktober 1890** is vermoedelijk een van de kortste tijdens deze legislatuur. In het verslag dat door gemeentesecretaris Petrus Diels in keurige letters werd opgetekend vinden we enkel de namen terug van de heren Wijnen en Van Bladel die voor een periode van 5 jaar werden herbenoemd in het Armenbestuur en in het bestuur van de Godshuizen.

Het bouwen van de nieuwe kerk in de St Antonius-parochie te Oosthoven blijft blijikbaar de raadsleden moeilijke momenten bezorgen. Op **5 november 1890** en in afwezigheid van burgemeester Van Miert en raadslid Frans Dierckx beslissen de overige raadsleden om de eerder toegestane toelage van 5.000 BEF te verhogen met 1.000 BEF. Dit gebeurde echter niet zo maar. Aan de grond lag een schrijven van de gouverneur, met het verzoek om de bijdrage te verhogen. Raadslid Van Gorp stelt voor om er 10.000 fr van te maken. Hiermee zijn de andere echter niet akkoord. Zij wijzen naar de beslissing van de kerkfabriek van St Antonius tot het bouwen van een kerk en naar de overeenkomst die de kerkfabriek hieromtrent sloot. Hierin wordt immers bepaald dat zowel de staat als de provincie ieder één derde van de kosten dienen te dragen en dat de kerkfabriek zelf voor het ontbrekende garant staat. De ramingsprijs bedroeg 45.000 BEF maar de uiteindelijke bieding was een meevaller zodat met voor 46.490 BEF de kerk kan bouwen.

Het gemeentebestuur staat de volgende jaren nog voor zware uitgaven

(verbeteringswerken aan de Aa), maar als blijk van goede wil besluiten de raadsleden met 3 stemmen tegen 2 om een extra toelage van 1.000 BEF in te schrijven in de begroting.

Het al of niet verkopen van een weide op het "Blijkske" was het enige agendapunt dat de raadsleden tijdens de zitting van **29 november 1890** bespraken. Een zekere Ed. Van Mechelen wonende in de Hofstraat te Turnhout wenste de 9 are 35 ca grote weide aan te kopen en bood hiervoor 120 BEF per are. Na het afwegen van voor en tegen besloten 6 raadsleden de verkoop voor onbepaalde tijd uit te stellen, 2 waren akkoord met de onmiddellijke verkoop ervan.

Op **19 december 1890** bespreken de raadsleden de aanleg van een steenweg in de Kerk- en Polderstraat. De arrondissementscommissaris heeft een plan en een raming laten opmaken. De aanleg van de twee straten zou samen 24.411 BEF kosten. Raadslid Roes stelt dat hij tegen de aanleg van de straten zal stemmen zolang dat de bijdrage van de gemeente in het bouwen van de kerk van Oosthoven niet definitief bepaald is. Raadslid P.J. Van Gorp (tevens voorzitter van de kerkfabriek van Oosthoven) wijst op de aanleg van de steenweg in Schoonbroek waar bij de goedkeuring zou verteld zijn dat ook het Centrum en Oosthoven een steenweg zouden krijgen. Schepen J. Broeckx is de mening toegedaan dat om de reden die raadslid Roes aanhaalde, de beslissing over het aanleggen van voornoemde harde wegen dient uitgesteld te worden. Schepen E. Meyndonckx die de raad voorzit omdat burgemeester Van Miert ziek is, ziet geen redenen om de zaak te verdagen vermits het merendeel van de kosten (2/3) door de staat en provincie gedragen worden. Uiteindelijk komt het tot een staking van stemmen omdat drie raadsleden instemmen met de voorgestelde verdaging en drie tegen zijn.

De zitting van 19 december krijgt echter nog een staartje. Want op **31 december 1890** komen de raadsleden opnieuw samen om de verharding van de Kerk- en Polderstraat te bespreken. Zelfs de arrondissementscommissaris doet zijn duit in het zakje. Per brief laat hij weten verwonderd te zijn over de verdaging van de beslissing. Hij vindt de beslissing die de gemeenteraad trof onrechtvaardig. Alle delen van de gemeente dienen door de gemeenteraadsleden op gelijke voet behandeld te worden. De aanleg van de steenweg naar de kerk van Schoonbroek werd zonder opmerking goedgekeurd. Financiële moeilijkheden kan men ook moeilijk aanhalen vermits het merendeel van de kosten door zowel de staat als de provincie gedragen worden.

Voorzitter-schepen E. Meyndonckx pleit ook voor de aanleg van de beide straten vermits dit voor de gemeente winstgevend kan zijn. De Polder-

straat wordt immers doorgetrokken tot aan het kerkhof, wat aanlokkelijk kan zijn voor rijke families en de verharding van de Kerkstraat loopt tot aan de gemeenteschool, een voordeel dat niet te versmaden valt.

Enkele raadsleden merken op dat op de dagorde staat: "Voorlezing van een brief van de Arrondissementscommissaris en beramen over de verdaging van die werken". Vermits de brief enkele malen werd voorgelezen dient er enkel gestemd te worden over de verdaging. Uitslag: vier raadsleden stemmen voor verdaging en drie tegen.

Leo Verstraelen

ASLK - SPAREN

REEDS JAREN HET MEEST ERVAREN

UW BANK EN VERZEKERINGSTEAM

Agentschap Arendonk

De Valken 8

2370 Arendonk

Tel. 014/ 67.76.96

Agentschap Oud-Turnhout

Steenweg op Turnhout 3

2360 Oud-Turnhout

Tel. 014/ 42.15.28